

Шифр «Освітня мобільність»

КОНКУРСНА НАУКОВА РОБОТА

На тему:

«Професійно-освітня мобільність сучасної молоді – мода, стиль життя чи потреба часу?»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТНЬО МОБІЛЬНОСТІ.....	5
1.1. Визначення професійної, освітньої і професійно-освітньої мобільності.....	5
1.2. Види професійно-освітньої мобільності.....	7
1.3. Значення професійно-освітньої мобільності для конкурентоспроможності працівника у сучасному світі.....	10
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТНЬОЇ МОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.	14
2.1 Навчання за кордоном – виклики і можливості.	14
2.2 Поєднання навчання з роботою – сучасні реалії студентів.	21
2.3 Альтернативні шляхи отримання освіти.	24
РОЗДІЛ 3. ОНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ.	26
3.1. Пропозиції для університетів та поради студентам.....	26
3.2.Майбутні реформи МОН України	28
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	31
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

Професійна, освітня та професійно-освітня мобільність зараз вже не є новими поняттями. Ці процеси активно розвиваються у сучасному світі, що пов'язане з розвитком глобалізації і змін на ринку праці.

Сьогодні студенти є досить мобільними. Вони можуть навчатися за кордоном, здобувати знання одночасно в двох вищих навчальних закладах або за двома різними спеціальностями. Також вони можуть займатися самоосвітою і самовдосконаленням.

Високий рівень мобільності сприяє підвищенню рівня освіченості населення, залученню в навчальний процес загальносвітових трендів розвитку, збільшенню інтелектуального потенціалу країни.

Актуальність: 21 століття характеризується розвитком глобалізації та інтеграції у різних сферах діяльності особистості. Поглиблюються міжнародні відносини, зокрема у сфері освіти. Процес обміну «носіями» знань отримав назву професійно-освітньої мобільності. Попри бурхливий розвиток інформаційних технологій зв'язку, важливим способом «обміну» знаннями через кордон та в межах країни є переміщення студентів та викладачів. Тому перед вищою освітою постають нові завдання — підготовка професійних кадрів, які зуміють ефективно працювати в умовах глобального ринку. Нині важлива модернізація вищої школи, запровадження новітніх реформ, які будуть спрямовані на підвищення якості, ефективності освіти та забезпечення мобільності особистості.

Велика увага приділяється формуванню єдиного світового освітнього простору через зближення підходів різних країн до організації освіти і процесів навчання своїх громадян, а також через визнання документів про освіту країнами світу. Саме відкритий освітній простір сприятиме мобільності студентів та професорсько-викладацького складу.

Тому метою даної роботи є висвітлення сутності поняття «професійно-освітня мобільність» та її впливу на конкурентоспроможність людини як майбутнього працівника, а також обґрунтування напрямів формування мобільності працівника у процесі здобуття освіти.

Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- визначити сутність та види професійно-освітньої мобільності, її вплив на конкурентоспроможність майбутнього працівника;
- проаналізувати мобільність сучасних студентів;
- розробити практичні рекомендації, пропозиції та поради університетам та студентам задля підвищення якості та гнучкості освіти, активізації мобільності студентів та викладачів.

У ході дослідження було використано: загальнонаукові методи синтезу, індукції, дедукції, абстрагування, узагальнення – для формування теоретико-методологічних основ дослідження ПОМ, обґрунтування пріоритетів з удосконалення її регулювання в контексті людського розвитку; використано системно-логічний підхід; спеціальні наукові методи: соціологічного опитування – для дослідження мобільності студентів київських університетів; графічний метод – для візуального представлення результатів.

Особистий внесок: сформовано поняття професійно-освітньої мобільності як категорії; досліджено навчання у Польщі (Краківський економічний університет) і проаналізовано спільне та відмінне порівняно з навчанням в Україні (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Проведено опитування серед студентів КНУ, КПІ та КНЕУ щодо того, чи вдається респондентам поєднувати навчання з роботою і чи працюють вони за спеціальністю. Також на основі теоретичної інформації та власних досліджень розроблено пропозиції для університетів та поради студентам щодо підвищення їх мобільності.

Наукова новизна: набуло подальшого розвитку порівняння особливостей зайнятості і професійної освіти в традиційній та новій економіці; удосконалено пропозиції університетам та студентам щодо їх професійно-освітньої мобільності відповідно до сучасних реалій; запропоновано модернізовані реформи для поширення та підтримки розвитку професійно-освітньої мобільності.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що включає 24 найменування, додатки. Зміст роботи висвітлено на 28 сторінках основного тексту. Ілюстративний матеріал роботи містить 2 таблиці і 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТНЬО МОБІЛЬНОСТІ.

1.1. Визначення професійної, освітньої і професійно-освітньої мобільності

Професійна мобільність – це один із видів соціальної мобільності, який визначається не лише здатністю особистості змінювати свою професію, місце і напрямок діяльності, але й умінням приймати самостійні і нестандартні рішення, спрямовані на підвищення рівня свого професіоналізму, а також здатністю швидко освоювати нове освітнє, професійне, соціальне і національне середовище. У більшості випадків результатом професійної мобільності стає ефективна трудова діяльність.

Структуру професійної мобільності можна представити як:

- 1) здатність особистості досить швидко й успішно оволодівати новою технікою і технологією, набувати знання та вміння, які забезпечують ефективність нової професійної діяльності;
- 2) рухливість особистості, спроможність її до динамічного нарощування власного ресурсу, до швидкого пересування, змін;
- 3) кар'єрне просування та розвиток індивіда;
- 4) процес переходу індивіда або професійної групи з однієї професійної позиції в іншу.

Професійна мобільність – це системна якість особи фахівця, яка включає в себе цілу низку знань, умінь, здібностей, особистих якостей, ціннісних орієнтацій тощо. Головним чинником тут виступає внутрішня свобода особистості, її вміння відкинути сформовані стереотипи та поглянути на життєву і професійну ситуацію по-новому, нестандартно, інколи виходячи за межі буденності. Це під силу лише творчій людині, яка володіє креативними здібностями.

У цілому професійна мобільність може розглядатися як механізм, що обумовлює ступінь адаптованості та конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Крім того, вона стає суттєвим фактором професійної успішності, тому що забезпечує як внутрішній механізм розвитку самої людини, так і якісне й ефективне перетворення оточуючого професійного та життєвого середовища. Професійний успіх є важливою складовою життєвого успіху людини і відображується в ступені творчої своєрідності

кінцевого результату діяльності, у досягненні поставленої мети, у перевищенні своїх попередніх результатів, тому орієнтація особистості на досягнення успіху є важливою умовою розвитку як особистості, так і суспільства. [1, с.169 - 170]

Якщо говорити про освітню мобільність, то вона припускає здатність індивіда вчитися взагалі й учитися нового зокрема. Для того, щоб повною мірою використати весь потенціал особистості, необхідно ще в стінах вищого навчального закладу сформувати професійно мобільного фахівця.

Одним з найголовніших завдань сучасної вищої освіти є модернізація змісту і форм подання матеріалу для розвитку професійної мобільності майбутніх спеціалістів і, як наслідок, високої ефективності їх діяльності.

Освітня мобільність – це здатність людини використовувати найрізноманітніші, часто неординарні, новітні методи і способи набуття знань, що включає, зокрема, зовнішню і внутрішню освітню міграцію, неформальну освіту, дистанційне навчання, поєднання навчання з іншими видами діяльності (наприклад, з роботою, спортом, творчістю, навчанням за іншою спеціальністю тощо).

Освітня міграція є особливим видом міграції. Її характерними рисами є добровільність, чітко окреслений часовий проміжок та вікові групи мігрантів, а також мета переїзду – здобуття освіти поза місцем постійного проживання.

Країна, яка приймає освітніх мігрантів, отримує від цього економічну і суспільну користь. Економічна користь полягає у витратах іноземців на навчання і проживання, суспільна – у тому, що частка висококваліфікованих працівників може залишитися і працювати на користь країни. Також міграція студентів робить освіту якіснішою, оскільки вона стає більш відкритою і здатною до змін. Крім того, спілкування студентів з різних країн призводить до поширення знань та досвіду.

Але водночас, для країни – донора освітня міграція може мати і негативні аспекти. У тому випадку, коли з країни виїжджають студенти, які вже отримали певний рівень освіти за державний кошт без намірів повернутися на батьківщину, країна може втратити значну частку трудового потенціалу, особливо якщо це молодь з креативним новим баченням, яка могла б позитивно вплинути на економіку своєї країни.

Аналізуючи наведене вище, можна сказати, що професійно-освітня мобільність – це процес зміни майбутнього працівника внаслідок отримання ним нових можливих навичок та знань, які формують, як наслідок, кращого спеціаліста, здатного швидко адаптуватися до нових змін на ринку праці та технологій, які виникатимуть в майбутньому.

1.2. Види професійно-освітньої мобільності.

Процеси, пов'язані з професійно-освітньою мобільністю, є одними із ключових елементів сучасної динамічної соціально-економічної реальності. Види професійно-освітньої мобільності показано на рис.1.1, а її результати – на рис.1.2.

Рис.1.1. Види професійно-освітньої мобільності

Рис.1.2. Результати професійно-освітньої мобільності людини

За останнє десятиліття міграційна мобільність молоді швидко зростала. З одного боку, це пов'язано з тим, що люди, які вже є кваліфікованими, шукають собі роботу за кордоном з кращими умовами. З іншого боку, молоді люди мігрують для здобуття освіти, і цей потік стрімко зростає в останнє десятиліття.

Здобуття вищої освіти за кордоном нині набуває все більшої популярності. Досить багато студентів вважають, що закордонне навчання є кроком до постійного проживання в країні і пошуку там високооплачуваної професійної реалізації.

За своєю сутністю освітня міграція передбачає тимчасове перебування на території розташування закладу освіти з подальшим поверненням мігранта до колишнього місця проживання. Вона, з одного боку (з позиції територій прибуття-вибуття), може розглядатися як сукупність переміщень освітніх мігрантів, а з другого (з позиції освітнього мігранта) – як сукупність переміщень для досягнення мети міграції. У контексті з поняттям «освітня міграція» також розглядають поняття «академічна мобільність», «транскордонна освіта», «навчальна міграція», «еміграція через освіту». Аналізуючи підходи до визначення цих понять, можна узагальнити, що такий вид професійно-освітньої мобільності, як освітня міграція охоплює переміщення осіб, які належать до різних за віком груп, є споживачами освітніх послуг іншої країни, учасниками програм академічного обміну за межами країни перебування [2, с.2].

Здобути дві вищі освіти і не сидіти за партою до 30 років – не сон і не вигадка. Це цілком реальна практика, яка на сьогоднішній день зустрічається все частіше. Наявність двох дипломів значно полегшує процес пошуку роботи і допомагає зайняти високооплачувану посаду. До того ж, навчання відразу в двох університетах може стати запорукою успішного кар'єрного зростання в майбутньому.

Чи можна студенту вчитися в двох ВНЗ одночасно в Україні? Цілком можливо, але на різних формах навчання. При цьому при будь-якому варіанті, на бюджетній основі можна отримати тільки одну вищу освіту. У двох вищих навчальних закладах практично неможливо вчитися на очній формі. Денна форма навчання передбачає присутність студента в аудиторії на лекціях, семінарах і т. д. Тому оптимальним варіантом в такому випадку стане вступ в один ВНЗ на денну форму, а в іншій – на вечірню або заочну форму.

Програми подвійних дипломів – це спільні освітні програми українських і закордонних університетів, які дають можливість українським студентам одночасно проходити навчання за інтегрованими навчальними програмами у двох навчальних закладах різних країн та одночасно отримати два дипломи українського та європейського університетів.

Метою реалізації програм подвійних дипломів є забезпечення можливостей студентам не тільки набути досвід навчання в закордонному університеті та розширити можливості професійної підготовки, але й підняти свій рівень конкурентоспроможності при майбутньому працевлаштуванні.

Окрім цього навчання за програмами подвійного диплому відкриває такі можливості для українських студентів:

1. Відвідування лекцій провідних професорів Європи, участь у спільних дослідницьких, а також освітніх програмах.
2. Можливість одержання додаткових знань у суміжних галузях науки, професійних напрямках, додаткової спеціалізації.
3. Набуття досвіду перебування в умовах практико-орієнтованого навчання з використанням сучасного технічного оснащення у зарубіжних навчальних аудиторіях, лабораторіях, наукових центрах, тощо.

4. Отримання міжнародного диплому уможливилює працевлаштування за кордоном без підтвердження диплома.
5. Набуття за час проходження практик досвіду роботи в установах, закладах, організаціях, офісах, підприємствах європейської країни.
6. Підвищення рівня володіння іноземними мовами.
7. Можливість ознайомлення з культурою та традиціями інших країн, а також особливостями ведення бізнесу в країнах Євросоюзу.

Навчання з перервами для роботи і переосмислення – це ще один вид професійно-освітньої мобільності. Випускники шкіл в США і Європі часто беруть академічну відпустку, щоб помандрувати, підзаробити і визначитися зі своєю майбутньою професією. Gap year, або академічна відпустка – це час між двома етапами навчання, часто між закінченням школи і навчанням у закладі вищої освіти. У західних країнах її сприймають як можливість набуття життєвого досвіду. Робиться це за допомогою стажувань, підробітків, подорожей, спілкування з наставниками і знайомства з програмами різних університетів. В Україні все це теж можливо. Головне – подолати стандартну установку про те, що «не можна втрачати час».

Ця перерва допомагає прийняти усвідомлене рішення – де і на кого йти вчитися. На жаль, в Україні люди надто часто розчаровуються у своєму виборі, зробленому в 17 років, але не мають можливості і/або душевної сили почати все заново в 25-30 років.

До нетрадиційних шляхів здобуття професійної освіти відносять дистанційне навчання, онлайн-курси професійного спрямування, стажування, підвищення кваліфікації, вивчення іноземної наукової літератури та спілкування з вже досвідченими професіоналами.

1.3. Значення професійно-освітньої мобільності для конкурентоспроможності працівника у сучасному світі

Поняття професійно-освітньої мобільності студента нерозривно пов'язане з поняттям конкурентоспроможності майбутнього фахівця, оскільки конкурентоспроможність визначається не тільки професійним, але й індивідуально-особистісним

компонентом, тобто сукупністю індивідуальних стійких властивостей, які складаються зі здатностей, рис характеру, потреб і станів, що дозволяють продуктивно функціонувати в професійній діяльності й професійному спілкуванні [З с.645]

Праця і освіта у традиційній та новій економіці дещо відрізняються. У таблиці 1 представлено особливості зайнятості і професійної освіти в традиційній та новій економіці.

Таблиця 1

Особливості зайнятості і професійної освіти в традиційній та новій економіці

Характеристика	Традиційна економіка		Нова економіка	
	Праця	Освіта	Праця	Освіта
Характер освіти і праці	Рутинна праця з незначною часткою креативної	Монотонне навчання за традиційними методами	Креативна, інноваційна праця	Всебічний розвиток з застосуванням новітніх методів пізнання знань, орієнтація на нововведення.
Продуктивна сила освіти і праці	Визначається потужністю устаткування	Навички запам'ятовування і прямого використання знань відповідно до встановлених правил	Визначається передусім розвитком та застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій	Визначається поєднанням засвоєного матеріалу та створенням чогось нового
Організація освіти і праці	Превалювання професій, які вимагають безпосередньої присутності на робочому місці	Безпосередня присутність на навчанні та особисте представлення результатів	Поширення праці за гнучким графіком та дистанційної зайнятості	Можливість навчатися дистанційно і робити, відсилати роботи на відстані для перевірки знань. Застосування альтернативних шляхів здобуття професійної освіти.
Можливості навчання та праці	Обмежені локальними навчальними закладами та роботодавцями	Обмежені навчальними закладами, які знаходяться поруч	Надзвичайно широкі можливості вчитися і працювати дистанційно завдяки мережі Інтернет	Велика кількість закладів і програм, орієнтованих на дистанційне навчання, ще й з застосуванням інноваційних технологій

Трудові і освітні цінності працівників	Стабільна зайнятість, постійне робоче місце, зростання заробітної плати з вислугою років	Навчання в одному закладі протягом всього періоду, слідування стандартним вимогам	Інноваційний зміст та характер праці, заохочення творчості, креативності та унікальності	Цінується мобільність, унікальність та особливий підхід до навчання, існує можливість вчитися в різних закладах без втрати знань, чи одночасно на декількох спеціальностях; нетрадиційні шляхи здобуття освіти.
Програми винагороди	Стандартні для більшості працівників	Однакові заохочення для всіх	Персоналізовані, гнучкі, спрямовані на залучення, мотивацію та розвиток талантів	Унікальні й особливі заохочення, які спрямовані на мотивацію до навчання та саморозвиток
Періодичність перегляду обсягів винагород	Як правило, один раз на рік	Стандартна, раз у півроку	Залежно від результатів роботи за конкретним проектом	Залежно від складності та обсягу виконаних робіт та засвоєння матеріалу

Джерело: доповнено авторами за [19].

Інформатизація, інтелектуалізація та глобалізація, що стрімко охопили всі сфери життя людей у розвинених країнах, кардинально змінюють соціально-економічний розвиток світу, держав, населення, і кожної окремої людини, відкриваючи небачені раніше можливості та водночас створюючи нові загрози. Особливо відчутні зміни під впливом означених тенденцій відбуваються на ринку праці. Вчені прогнозують, що найближчим часом близько 40—50 % робочих місць зазнають трансформації або зовсім зникнуть з ринку праці. Разом з тим будуть з'являтися нові робочі місця у технологічних, інтелектуальних сферах діяльності, які потребуватимуть інших професійних і загальнолюдських навичок. Зокрема, збільшується частка дистанційних форм зайнятості, реалізація яких здійснюється через цифрові засоби комунікації. Професіонали найрізноманітніших галузей відводять фріланс-проектам дедалі більшу частину власного робочого часу, або й повністю змінюють форму зайнятості, шукаючи оптимальний шлях реалізації свого трудового потенціалу. [10 с.25-26]

Щоб працювати в таких умовах, навичок мобільності треба набувати з ранньої юності.

Конкурентоспроможність працівників на ринку праці – це відповідність якості робочої сили потребам ринку, можливість перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше порівняно з іншими кандидатами задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, вмінь, навичок, особистих рис. У наш час ринок праці дуже швидко глобалізується. Тож сфера відносин конкуренції виходить за межі країни [4 с.3].

Мобільність робочої сили, зокрема висококваліфікованих працівників, є необхідним атрибутом міжнародних відносин, спільного існування світового співтовариства. Мобільність сприяє розвитку та удосконалення світового простору, глобального суспільства загалом.

Хоча конкурентоспроможність наших громадян на зовнішньому ринку праці висока, не можна стверджувати, що всі ті, хто виїжджають за межі країни, дійсно закінчують іноземні університети та знаходять роботу відповідно до кваліфікації. В середньому більша частина інтелектуальних емігрантів під дією різних обставин влаштовуються на роботу не за спеціальністю. У світлі невідповідності кваліфікації мігрантів та роботи, яку вони виконують, можна говорити про втрати наукового потенціалу не лише для України, а й для світового співтовариства.

РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТНЬОЇ МОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.

2.1 Навчання за кордоном – виклики і можливості.

Освітня міграція має сильний вплив на соціально-економічний розвиток країн. Зокрема, вона може стати інструментом залучення молодих, здібних людей до навчання та їх подальшого працевлаштування у країні. Це можна охарактеризувати як бажання розвинених країн збільшити активний сегмент людського капіталу у власних національних економіках.

Україна є учасником Болонського процесу, тому це створює нові перспективи та можливості для обдарованої української молоді здобути високоякісну європейську освіту. За словами директора аналітичного центру CEDOS Єгора Стадного кількість українців, які навчаються в іноземних університетах зараз складає близько 80 тисяч осіб. Станом на 2015/2016 навчальний рік їх було трохи менше - 67 тисяч. Левову частку цього приросту склали українці, що навчаються у польських університетах [5].

Також кількість іноземних студентів в Україні постійно зростає. Станом на 1 січня 2018 року ця цифра складала 66 310 іноземних студентів. У 2017 році - 64 тис. студентів. Тобто, незважаючи на усі труднощі, з якими ми зіштовхуємось, інтерес до здобуття вищої освіти в Україні постійно зростає [6].

Однак, навчальна міграція має і негативний вплив на Україну. Це проявляється у тому, що із закінченням навчання українські студенти не хочуть повертатися на Батьківщину. Це зумовлено кращою заробітною платою, умовами праці та перспективами для подальшого розвитку трудового потенціалу за кордоном.

Зокрема, польські соціологи з'ясували, що лише 7% українських студентів планують повертатися до України після завершення навчання у Польщі. Олексій Позняк, завідувач сектору міграційної політики Інституту демографії України, у інтерв'ю з цього приводу зазначив: «Це перспектива втрати молодіжного потенціалу Україною. Треба розуміти, що у нас зараз можливості заробітку і зайнятості значно гірші, ніж в країнах ЄС. Щодо наукової праці, то грає роль і чинник можливості самореалізації. У багатьох українських інституціях не вистачає обладнання (фізично-хімічного)»[7 с.1].

А Ігор Супрун, голова Асоціації українських студентів у Польщі, вважає, що якщо в Україні будуть створені належні умови, аби люди, здобувши європейську освіту, змогли успішно застосовувати її тут, то вони будуть повертатись»[7 с.1].

Українці нині є найбільш чисельною групою серед іноземних студентів у Польщі. Українська молодь вивчає там переважно суспільні науки та міжнародні відносини. Також польські університети приваблюють можливістю поєднувати навчання з добре оплачуваною роботою, отриманням диплому європейського зразка та різноманітними знижками на оплату навчання.

У жовтні 2018 року Інститутом публічних справ Польщі було проведено дослідження. Його результати оприлюднені на офіційному сайті Інституту та містять таку інформацію: Понад 35 000 українців уже навчаються в польських університетах. Молодь з України приїжджає до Польщі через менші витрати на життя та навчання порівняно з іншими європейськими країнами, та кращі перспективи працевлаштування. Багато з них хотіли б залишитися в Польщі, але значна група вважає за краще їхати до інших країн ЄС [8] (Додаток А).

Невід'ємним фактором того, чому молоді люди та їх батьки обирають польські університети для навчання безумовно є географічна близькість території. Але це не головний фактор. Польський уряд бере участь у залученні студентів, зокрема завдяки кампанії «Study in Poland». Також активність проявляють польські навчальні заклади, організовуючи освітні ярмарки, відрядження представників закладу з метою інформативної діяльності. Університети створюють цілі команди амбасадорів (переважно вихідців з України), заохочених агітувати українців на навчання в Польщі. Законодавчі зміни також відіграли важливу роль, адже зробили навчання і легалізацію перебування для іноземних громадян відносно простою.

Приватні польські виші набагато більше зацікавлені у закордонних студентах, адже вони функціонують за рахунок оплати навчання. Тому вони відкривають спеціальності, що викладаються англійською, і навіть російською та українською мовами. Щодо диплому європейського зразка, то він (як вважається) може бути своєрідною перепусткою на європейський ринок праці або додасть престижу в рідній країні.

Сутність нашого дослідження полягає у порівнянні українського та польського навчання у вищих навчальних закладах. Тому ми зв'язалися з нашими однокласниками, який навчається у Краківському економічному університеті, і дізналася у інформацію про навчальний процес, організацію навчання та студентське життя.

У ході дослідження ми проаналізували та порівняли навчальний процес в Краківському економічному університеті та Київському національному університеті ім.Т.Г.Шевченка. Результати представлені в таблиці 2:

Таблиця 2.

Порівняння організації навчального процесу в польському та українському університетах

Ознака порівняння	Київський національний університет	Краківський економічний університет
Форма навчання	Безкоштовна і платна	Безкоштовна(тільки для поляків, і тих, хто має Карту постійного проживання, польське походження) та платна – для інших
Сума оплати навчання на контракті(бакалаврат, денна форма)	33 900	64 000
Оплата за гуртожиток (за рік, грн)	6 240	24 000 – 25 000
Термін навчання	4 роки бакалаврату і 2 роки магістратури	3 роки бакалаврату і 2 роки магістратури
Початок і закінчення навчання	З 1 вересня до 10 червня. Зимові канікули, в основному, 1 місяць	Зимовий семестр 1 жовтня до 31 січня. Літній семестр з 1 березня до 30 травня.
Оцінювання	100 бальна шкала	100 бальна шкала

Джерело: розроблено авторами.

Краківський університет – це державний навчальний заклад, але безкоштовно у ньому можуть навчатися лише ті іноземні студенти, які мають польське громадянство, Карту поляка, Карту постійного проживання, польське походження чи сертифікат про знання польської мови на рівні C1.

Українські студенти в КЕУ навчаються на платній основі на Економічному факультеті, тому за семестр навчання сплачують 4 800 злотих – це близько 32 000 гривень. Вони, в основному, обирають навчання польською мовою, а якби англійською, то за навчання сплатили би ще 400 -500 євро. За гуртожиток плата становить 370 – 380 злотих на місяць, тобто 2400 -2500 гривень. Щодо харчування, транспортних та особистих витрат, то вони становлять близько 400 – 450 злотих, тобто 2700 – 3100 гривень на місяць.

Освіта в Польщі здійснюється за Болонською системою. Термін навчання становить 3 роки бакалаврату і 2 роки магістратури. У студентів польського університету пари починаються з 8.00 до 16.00, але протягом тижня він має вільний від занять день для самоосвіти.

Навчальний рік складається з двох семестрів. Зимовий семестр розпочинається з 1 жовтня до 31 січня, а екзаменаційна сесія з 31 січня до 11 лютого. Літній семестр з 1 березня до 30 травня, сесія – з 1 червня по 20 червня. Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.

Для навчання потрібно знати мову хоча б на рівні B2 - це просто необхідно для того, аби повноцінно брати участь у навчальному процесі. Мова сприяє розумінню та здатності вільно комунікувати, говорити та працювати над домашніми завданнями.

Навчальна міграція – це складне та багатогранне явище, яке має як переваги, так і недоліки. На запитання, в чому переваги навчання за кордоном, наші друзі-освітні мігранти сказали, що позитивних рис навчання за кордоном є багато. Серед них можна виокремити:

1. Передові методи навчання, хороші лабораторії, краще обладнання та інструменти, які забезпечують сприятливу атмосферу для проведення досліджень.
2. Розвиток самостійного способу життя та зміна ставлення людини до середовища, що її оточує.
3. Хороша можливість комунікації з людьми різного походження та з різними культурними і життєвими вподобаннями.
4. Кращі можливості знайти престижну та високооплачувану роботу.

5. Повага та визнання у рідному місті (навчатися за кордоном наразі престижно).
6. Шанси на взаємодію з ширшим колом успішних людей у галузі науки.
7. Залучення хороших інвесторів для ведення бізнесу у майбутньому, завдяки отриманню ступеня магістра за кордоном.
8. Змінюється спосіб мислення студента і формуються лідерські риси характеру.
9. Навчання за кордоном не тільки допомагає студентам професійно розвиватись, але й надає їм багато можливостей для розвитку їх особистих навичок.
10. Однією з найбільш гідних переваг навчання за кордоном є вироблення самостійних навичок управління власними фінансами.
11. Створення широкої міжкультурної мережі, налагодження нових професійних контактів з людьми.
12. Отримання шансу вивчити спосіб життя зарубіжних країн, брати участь у різних програмах обміну і волонтерських поїздках.

Водночас, ми виділили і такі недоліки навчання за кордоном:

- Отримати освіту дуже дорого.
- Складність у спілкуванні з людьми, нерозуміння через незнання мови.
- Ризик піддатися неетичним вчинкам.
- Відчуття самотності та сум за рідними.
- Занадто багато незадоволених очікувань, розчарувань.
- Не часті та дорогі поїздки додому.

Ще однією досить важливою проблемою для українських студентів у Польщі, які закінчили вуз, є пошук роботи за спеціальністю. Для тих, хто вирішує після навчання залишитися в Польщі, бо там вища заробітна плата і пропозицій на ринку більше, ніж в Україні, зробити це не так уже й легко. Навіть поляки говорять, що навіть після закінчення університету з відзнакою, досить складно знайти роботу, адже конкуренція дуже велика. А для українського студента вона ще складніша.

По-перше, треба бути кращим за польських випускників, мати високий рівень професіоналізму, знати мову на рівні носія, мати хороші контакти та вигідні

зв'язки. По-друге конкурувати з іншими здібними українцями і стати кращим претендентом на омріяну посаду.

Щоб отримати постійну роботу потрібно постаратись. Якщо студент отримує стажування, то це прекрасний шанс показати себе і залишитися потім працювати на постійній основі. Платна практика – ще один із варіантів отримати омріяне місце. Українському студенту за кордоном дуже важливо отримувати цікавий досвід, налагоджувати контакти з різними людьми та розвиватися в напрямі своєї спеціалізації.

Взагалі, студентська міграція має низку переваг та недоліків, але більшість студентів вбачають у ній кращі можливості та перспективи, тому їх не лякає віддаленість від дому та зовсім інша мова, менталітет та суспільство. Головною проблемою для випускника іноземного університету є пошук роботи за спеціальністю, але навіть і ця проблема вирішується, якщо студент прагне постійно навчатися, самовдосконалюватись, отримувати цікавий досвід, створювати комунікації з людьми та сумлінно працювати.

Навчання і вступ у Київському національному університеті та у Краківському економічному університеті має певні відмінності.

Зокрема, в Польщі українські студенти та їх батьки витрачають кругленьку суму за перший рік навчання, що пов'язане з оплатою навчання, квартири, витратами на їжу та побут. Тоді як я вступила на бюджет і отримала місце в гуртожитку. Фактично мої витрати суттєво менші. Хоча мій однокласник мав хороші знання, успішно склав ЗНО і з легкістю міг вступити на бюджет в Україні.

Більшість абітурієнтів вважають, що для вступу достатньо базового знання польської мови. Кажуть, що польська мова споріднена з українською, легко вивчається і з її розумінням у студента не виникне ніяких проблем. Але це не так. Наша досліджувана група студентів, які навчаються в КЕУ, в основному мали знання з польської мови на рівні B1 – B2. На жаль, цього виявилось не достатньо. Хоча у них і не вимагали сертифікат при вступі, але для успішного навчання потрібно знати мову на рівні C1.

Обирати гуманітарні, соціальні та економічні спеціальності - досить непрактично, адже, наприклад, у групах Економічного факультету КЕУ невелика частка студентів - носіїв польською мови. Основна частка студентів – це іноземці. Це проблема, адже невелика частка поляків позбавляє можливості повноцінного контакту з носіями мови. Державних курсів польської мови немає, а комерційні відлякують своїми цінами. Тому студентське самоврядування знайшло спосіб вирішення цієї проблеми. Вони організували певне об'єднання студентів-поляків, які на безоплатній основі згодились навчати польській мові українських студентів.

У нас також існують такі безкоштовні курси, де студенти вивчають іноземні мови на власний вибір, починаючи з нуля. Це досить корисно, адже можна не тільки вивчати мову, але й знайти друзів за спільними інтересами.

Існує ще певний стереотип серед абітурієнтів, які обирають польські університети, що там вчитися буде легше, ніж в Україні. Вчитися легко тому, хто не вчиться. Як і в Україні, так і в Польщі потрібно багато працювати самому, опрацьовувати безліч джерел інформації та докладати певні зусилля, щоб бути успішним у навчанні. Скопіювати реферат чи знайти наукову роботу в Інтернеті не вдасться, адже за плагіат передбачено суворе покарання в обох університетах.

Декілька років тому існував такий стереотип: «З викладачами завжди можна домовитись». Ця проблема існувала і в польських, і в українських вузах. Так як Польща – наша країна-сусід, то ми знаємо новини та деяку інформацію з цього приводу. Протягом останніх років в Польщі було декілька прецедентів щодо хабарів, що мало погані наслідки як для викладачів, так і для студентів. Перших звільнили з роботи, а останніх було виключено з вузів посеред навчального процесу без повернення грошей за навчання. Зараз така практика не спостерігається в провідних вищих навчальних закладах ні в Україні, ні в Польщі. Адже це серйозне порушення закону, яке тягне за собою відповідні наслідки.

В Україні та Польщі дещо відрізняється навчальний процес, але вивчаються й однакові дисципліни. Зокрема, є такі дисципліни як соціологія, історія, філософія та екологія. Також викладається безліч економічних дисциплін, що мають різну назву, але майже однакову навчальну програму. Студенти обох вишів мають можливість

проходити практику у різних компаніях, співпрацювати з ними і відвідувати лекції та конференції почесних спікерів.

Однією з негативних сторін навчання в Польщі можна вважати віддаленість від дому та більші витрати на поїздки в Україну. Ще несподіванкою для українських абітурієнтів є необхідність купувати страховку, яка коштує близько 150-200 євро на рік. По суті, це не мінус, а додаткова гарантія особистої безпеки. Однак сам факт витрат неприємний для студента, а без страховки кожен прийом у лікаря буде коштувати від 30 євро.

Однак дуже важливим мінусом є те, що іноземний студент може працювати у Польщі лише на канікулах, не більше 3-х місяців на рік, або повинен отримувати дозвіл на роботу. Легально працювати без дозволу на роботу під час навчання можуть тільки аспіранти. Зараз польське законодавство змінило закон про право на працю на користь іноземних студентів, тобто можна працювати і без дозволу на проживання. Але більшість роботодавців не хочуть брати на роботу іноземців, тому що існують певні ризики і наслідки. І досить важко знайти роботу без досвіду і достатнього знання мови, а ще й поєднувати її з навчанням.

2.2 Поєднання навчання з роботою – сучасні реалії студентів.

Ще одним напрямком професійно-освітньої мобільності для студента є поєднання навчання з роботою. Чим мобільнішим буде студент, що в цьому випадку проявлятиметься у його можливості працювати, тим більш мобільним працівником він буде через декілька років.

В ході дослідження було проведено опитування 206 студентів різних вищих навчальних закладів з метою вивчення думки респондентів щодо поєднання навчання з роботою (Додаток Б)

Розподіл опитаних щодо того, в якому ВНЗ вони навчаються представлено в Додатку Б-2.

Найбільша кількість опитаних навчається в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка(60,7%). Також серед опитаних були студенти Київсько-

го політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та інших ВНЗ різних факультетів.

Розподіл студентів на предмет того, на якому саме курсі вони навчаються, представлений в Додатку Б-3.

Також були досліджені результати того, наскільки студентам вдається поєднувати навчання з роботою і чи працюють вони за спеціальністю. Більша частина студентів поєднують навчання з роботою (в загальній кількості вони складають 64,6%). Менша частина в цій сукупності тих, хто працює за спеціальністю – 18,4%; час від часу підпрацьовує (близько 22,3%), і 23,8% працює не за спеціальністю.

В Додатку Б-4 представлені відповіді студентів на питання про те, наскільки важко вдається поєднувати навчання з роботою (відповіді працюючих). Серед відповідей, які віднесли у категорію інше, були такі: «Через навчання кинула роботу, тому що поєднувати було дуже важко», «Через складність поєднання вдається працювати тільки на канікулах» та інші.

Результати опитування про те, якою є причина відмови від роботи при наявності такої можливості такі: 41% хочуть мати кращі знання і більше зосереджуватись на навчанні, 21% не мають часу на роботу оскільки мають багато захоплень, 15% не мають потреби працювати, 11% не хочуть працювати, 8,5% захоплюються більше участю у студентському житті та різних заходах, аніж роботою і 3,5% обрало інший варіант, відповідь яких була пов'язана з тим, що розклад у ВНЗ не дозволяє одночасно і навчатися, і працювати.

Більшості робота дає самореалізацію, незалежність від батьків (38,5%), досвід, без якого важко знайти постійну роботу (25%), їм цікаво працювати (21,8%). Також відповідями були: заробіток грошей, необхідних для навчання (13%) та грошей для інших цілей (1,7%).

У Додатку Б-5 представлено, у якому віці опитані респонденти вперше зробили свою першу зарплату. Як ми можемо побачити, найбільша кількість опитаних студентів вперше отримала зароблені гроші в останніх класах школи (37,9%)

Останнє питання в цій частині дослідження присвячено тому, коли б саме респонденти порадили починати працювати своїй близькій людині. 35,4% відповіли

«тоді коли він/вона захоче», 14,1% - «чим раніше, тим краще», 15% - «на 1-2 курсі», 29,6% - «на 3-4 курсі», 3,9% - «на 5-6 курсі», 1,9% - «після закінчення університету».

Отже, як можна побачити з нашого дослідження, більша частина студентів працюють або мають тимчасові підробітки, хоча поєднувати навчання з роботою їм вдається досить важко. Одним з провідних мотивів до цього є бажання самореалізації та незалежності від інших осіб (батьків), що свідчить про високий рівень мобільності сучасних студентів.

2.3 Альтернативні шляхи отримання освіти.

Зараз все більше людей обирають альтернативні шляхи отримання освіти. Це пов'язано з сімейними причинами, бажанням людини розвиватися і отримувати знання у різних сферах діяльності і у різному віці, доступність різних шляхів отримання знань.

1. Дистанційне навчання (ДН) – це комплекс освітніх послуг, що надається за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Освітній процес проходить за індивідуальним розкладом у зручний для студента час та в зручному місці. Потреби приходити до Університету на лекційні та практичні заняття немає.

2. Онлайн-курси менш тривалі за часом (5-9 тижнів), а по їхньому завершенні слухач може отримати сертифікат. Сьогодні цей вид освіти набирає все більшої популярності: за останні п'ять років число людей, які по всьому світу вчаться онлайн, досягло 35 млн. Понад 570 різних університетів, не враховуючи окремих освітніх платформ, вже взяли участь в розробці онлайн-курсів. Спершу подібні проекти придумували для студентів. Сьогодні основна аудиторія освітніх онлайн-платформ - фахівці від 25 до 40 років, що вже мають мінімум один диплом. Це реальний приклад масової професійно-освітньої мобільності.

3. Підвищення кваліфікації спрямоване на послідовне удосконалення професійних знань, умінь і навиків, зростання майстерності у професії. Особливістю є те, що слухачі уже володіють певними знаннями і практичними навиками виконання своєї роботи, можуть критично відноситись до навчального матеріалу, хочуть отримати саме ту інформацію, яка потрібна для виробничої діяльності. Підвищення кваліфікації — це навчання, направлене на підтримку і удосконалення професійного рівня, знань і умінь персоналу. Для цього організовуються тренінги, курси, семінари, коучінги, практикуми.

4. Стажування - це набуття особою практичного досвіду виконання завдань і обов'язків на робочому місці підприємства, установи, організації до початку самостійної роботи під безпосереднім керівництвом досвідченого фахівця. Стажування здійснюється з метою формування і закріплення на практиці професійних умінь, здобутих у результаті теоретичної підготовки, щодо виконання завдань і

обов'язків на займаній посаді або посаді вищого рівня, засвоєння передового досвіду, формування особистісних якостей для виконання професійних завдань на новому, більш високому, якісному, рівні в межах певної спеціальності

5. Ще одним з варіантів здобуття кращої професійної освіти є вивчення іноземної наукової літератури та спілкування з вже досвідченими професіоналами. Читаючи, ми збагачуємо свої знання, дізнаємось щось нове, а спілкуючись з людьми, які мають цінний досвід, ми розширюємо власний кругозір та вчимось на помилках інших та починаємо розуміти, якими треба бути, аби досягти успіху.

Отже, сьогодні все більшої популярності набувають альтернативні шляхи здобуття освіти, адже вони є більш доступними і сучасними. Оскільки кожного дня з'являються нові знання, то виникають нові методи їх здобуття. Поряд з новітніми методами, такими як дистанційне навчання, тренінги, міжнародні обміни студентами та викладачами, не втрачають своєї актуальності самоосвіта, стажування за кордоном, практика, курси підвищення кваліфікації.

РОЗДІЛ 3. ОНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ.

3.1. Пропозиції для університетів та поради студентам.

На основі результатів наших досліджень ми розробили власні рекомендації для університетів і студентів щодо вдосконалення якості навчання та професійно-освітньої мобільності студентів, аспірантів, викладачів та інших учасників освітнього процесу.

Пропозиції університетам:

- Розробка і впровадження новітніх засобів подання інформації (відео-, аудіо).
- Покращення роботи із забезпечення академічної доброчесності.
- Проведення онлайн-тестів для перевірки засвоєного матеріалу під час лекцій і семінарів. В той же час блокувати доступ до інтернет-ресурсів під час іспиту.
- Запровадження та ведення електронного журналу оцінок та відвідувань. Створення для кожного студента свого особистого електронного кабінету, а також системи обґрунтованих пояснень щодо оцінювання кожного виконаного завдання викладачами.
- Введення вільного доступу до лекційних матеріалів і переліку домашніх завдань.
- Заснування в організаційній структурі кожного університету міжнародного офісу чи бюро для організації обміну студентами та викладачами.
- Створення бази даних про світові, європейські та національні університети і їх навчальні матеріали, офіційні онлайн-спільноти студентів.
- Створення необхідної системи кураторства, яка допомогла б студентам та викладачам у практичній реалізації їхніх потреб щодо мобільності.
- Організація студентських спільнот для адаптації студентів у новому середовищі.
- Проведення лекцій з провідними спеціалістами-практиками різних галузей для ознайомлення студентів з сучасними тенденціями.

- Міжнародний обмін викладачами провідних університетів світу на 1-2 місяці, проведення ними лекцій та семінарів. Або обговорення дискусійних питань між студентами і іноземними викладачами за допомогою відео уроків. У цьому випадку студенти зможуть пропонувати креативні ідеї, а спеціалісти забезпечуватимуть зворотній зв'язок.

Дані заходи сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності університетів, а також їх зближенню з європейським освітнім і науковим простором.

Серед порад студентам ми виокремили такі:

- брати участь у різних волонтерських і міжнародних програмах, наприклад Erasmus+ та AIESEC. Erasmus+ - це програма обмінів студентів, викладачів та науковців, яка надає можливість навчатися, проходити стажування чи викладати в іншій країні. AIESEC займається міжнародними програмами стажувань, надає можливість отримати практичну освіту за кордоном, розвинути лідерський потенціал молоді завдяки організації різноманітних проектів;
- активно приймати участь у заходах та подіях професійного спрямування, які відбуваються в університеті;
- мати високий рівень знання іноземних мов (хоча б 2-3 мови). Це допоможе краще комунікувати, розвивати свій людський та трудовий потенціал не тільки в Україні, але й за кордоном;
- спробувати працевлаштуватися під час навчання для визначення рівня мобільності. Навіть при невдалих спробах можна зробити висновок, що саме необхідно змінити чи покращити для збільшення конкурентоспроможності власного людського капіталу;
- навчитися шукати фінансові можливості (стипендії, гранти, кредити тощо) для оплати витрат, які пов'язані з навчанням, проживанням, та ін.

Також студенти мають всебічно розвиватися, розширювати набуті знання та вміння, бути креативними та цілеспрямованими, аби стати більш мобільними та готовими до змін.

3.2. Майбутні реформи МОН України

Реформи освітньої галузі є надзвичайно важливими, оскільки освіта потребує постійних поступових змін відповідно до новітніх тенденцій. Тому уряд розпочав системну трансформацію освітньої сфери, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти.

Наші ідеї щодо реформування вищої освіти в Україні такі:

- Підвищення стандартів оцінювання діяльності вищих навчальних закладів до європейських шляхом співпраці з провідними міжнародними університетами.
- Вища освіта повинна відповідати європейським стандартам та стандартам Болонської системи для полегшення міграції студентів під час професійно-освітньої мобільності.
- Збільшити автономію університетів з приводу вибору навчальної програми і складання навчальних планів.
- Збільшення грошових надходжень від уряду для потреб освіти, що сприятиме покращенню якості навчання. Українські студенти не захочуть залишати конкурентоспроможні університети, в той же час іноземні студенти матимуть більше бажання навчатися в Україні.
- Зменшення загальної кількості вищих навчальних закладів для того, щоб залишити найкращі з них для надання освітніх послуг, одночасно і підвищити стандарти для оцінювання їх діяльності.
- Зменшити кількість студентів, які навчаються не для отримання нових знань, а для престижного диплому.
- Чим якісніше навчання, тим воно повинно бути дорожчим. Варто зменшити кількість державних місць на тих спеціальностях, де є достатня кількість бажаючих вступити на контракт.
- Доцільно збільшити кількість державних місць для іноземних громадян, які успішно склали ЗНО, пройшли вступний конкурс і згодні після закінчення університету працювати в Україні.

- Держава повинна підтримувати молодих науковців, студентів шляхом надання пільг та фінансових заохочень, зокрема освітніх і житлових. Це допоможе їм бути фінансово забезпеченими і мотивувати їх на нові звершення.

Зараз Міністерство освіти і науки України розробило зміни до закону «Про вищу освіту» щодо освітньої реформи. Цей документ передбачає і вже очікувані, і доволі кардинальні та несподівані нововведення. Зокрема в Україні планують розширити автономію вищих навчальних закладів та зменшити кількість тих, які не підкріплені ані кваліфікованим викладацьким складом, ані матеріально-технічною базою. Розробники стверджують, що ця реформа наблизить навчальні заклади до європейських лідерів і підвищить якість підготовки у майбутньому.

ВИСНОВКИ

Сьогодні все більшої популярності набувають процеси, пов'язані з рухом та мобільністю людей, що пов'язане з їх прагненням набувати нові знання та навички, удосконалювати власні вміння та отримувати цінний досвід. Це і є професійно – освітня мобільність студентів, аспірантів, викладачів, працівників.

Серед основних видів професійно-освітньої мобільності можна виокремити: освітню міграцію, навчання за двома спеціальностями, у двох різних країнах, програми стажування і подвійних дипломів, навчання з перервами для переосмислення і для роботи та нетрадиційні шляхи здобуття освіти.

Професійно-освітня мобільність сприяє підвищенню конкурентоспроможності майбутніх працівників. Чим більшою кількістю навичок і вмінь володіє працівник, тим він є більш затребуваним на ринку праці. Якщо цей працівник ще й має високий рівень мобільності, то попит на його послуги буде вищим, порівняно з іншими.

Завдяки навчанню за кордоном особистість зможе отримати європейські знання, перейняти досвід іноземних університетів та запропонувати і впроваджувати новітні ідеї та зміни в Україні. Якщо студенти намагаються поєднувати навчання з роботою, то це відкриває для них нові можливості для самореалізації, розвитку власних здібностей та здобуття нових.

Наміри молоді тимчасово включитися в міжнародний освітній та науковий простори – це ефективний канал реалізації інтелектуального потенціалу, самоствердження. Повертаючись, вони приносять в Україну новий інтелектуальний продукт, нові знання і технології.

Самоосвіта також є важливим елементом професійно-освітньої мобільності. Зараз все більше людей обирають альтернативні шляхи здобуття освіти, такі як дистанційне навчання, онлайн-курси, стажування, курси підвищення кваліфікації та вивчення і аналіз іноземних джерел. Для покращення цього процесу потрібне поступове і грамотне реформування вищої освіти, що здійснюється на державному рівні Міністерством освіти і науки України. А єдиним засобом зменшення еміграції і повернення в Україну її громадян є динамічний прогресивний розвиток нашої країни як соціально орієнтованої європейської держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Прохоренко Т.Г. Професійна мобільність як фактор професійної успішності // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 4 (35) 2017 [167-174]
2. Брензович К.С. Міжнародна студентська міграція та її вплив на соціально-економічний розвиток країн. / К.Брензович, І.Немеш. – Ужгород, 2017. – 5с.
3. Циганаш А.В. Роль академічної мобільності у професійному розвитку майбутніх фахівців // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України // Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 22 [641-654]
4. Грішнова О.А, Синенко В. Конкурентоспроможність висококваліфікованих працівників на міжнародному ринку праці: проблеми і виклики.// Україна: аспекти праці №1, 2015 – с.3-7.
5. Столярчук Б. Студенти на експорт. Чому не варто перейматися через відтік мізків за кордон / Б.Столярчук // газета «Деловая столица». – 2018.
6. Інформаційне агентство «Уніан» Щороку зростає кількість іноземних студентів, які хочуть здобувати вищу освіту в Україні [Електронний ресурс] / Уніан. – 07.06.2018. Режим доступу: <https://press.unian.ua/press/10144736-shchoroku-zrostaye-kilkist-inozemnih-studentiv-yaki-hochut-zdobuvati-vishchu-osvitu-v-ukrajini-video.html>
7. Стуканов С., Ференс Л. Інтерв'ю: Чи є небезпечною навчальна міграція українських студентів до Польщі для демографії України? [Електронний ресурс]/С.Стуканов, Л.Ференс//Громадське радіо – 21.06.2018. Режим доступу: <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylya/chy-ye-nebezpechnoyu-navchalna-migraciya-ukrayinskyh-studentiv-do-polshchi-dlya-demografiyi-ukrayiny>
8. Instytut Spraw Publicznych Z roku na rok przybywa Ukraińców na polskich uczelniach Ukraińcy [Електронний ресурс] / ISP. – 01. 10.2018. Режим доступу: <https://publicystyka.ngo.pl/z-roku-na-rok-przybywa-ukraincow-na-polskich-uczelniach-nowy-raport-isp>

9. Reddy K. Top 22 Advantages & Disadvantages of Studying Abroad[Електронний ресурс] / K.Reddy. Режим доступу: <https://content.wisestep.com/top-advantages-disadvantages-studying-abroad/>
10. Грішнова О.А. Майбутнє праці і працівника в інформаційному суспільстві / О. А. Грішнова // Імперативи та інноваційні механізми забезпечення гідної праці в умовах становлення нової економіки : зб. тез доповідей учасників Міжнар. наук.-практ. конф.; 25-26 квіт. 2017 р. — К. : КНЕУ, 2017. — С. 25–26.
11. Andrejuk K. Ukraińscy absolwenci polskich uczelni: przechodzenie ze studiów na rynek pracy w kontekście samozatrudnienia / K.Andrejuk, A.Korniychuk. – Warszawa, 2018. – 20с.
12. Грішнова О.А. Вплив міграції на глобальний перерозподіл людського капіталу / О.А. Грішкова// Міжнародна міграція та розвиток України в контексті європейської інтеграції : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Київ,16 жовтня 2007 р.). – К. : ПЦ „Фоліант”, 2008. – С.22-30.
13. Марковець Д.Р. Український студент у Польщі:переваги та протиріччя навчальної міграції / Д.Р.Марковець // Актуальні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні: збірник наукових праць. - випуск 19, 2019. - с.75-79.
14. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грішнова. – К. : Знання, КОО, 2001. – 254 с.
15. Сердюкова К.Р. Потреба вищої освіти на ринку праці ІТ-спеціалістів / К.Р.Сердюкова // Актуальні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні: збірник наукових праць. - випуск 19, 2019. - с.99-102.
16. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / О. А. Грішнова. – К. : Знання, 2006. – 559 с.
17. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посібник / О. А. Грішнова. – К. : КНЕУ, 2006. – 308 с.
18. Карапетян А. О Підвищення академічної мобільності як стратегічне завдання державної політики в сфері освіти / А. О. Карапетян // Аспекти публічного управління. - 2015. - № 1-2. - 48-55 с.

19. Grishnova O., Cherkasov A., Brintseva O. Tendencies of transformation of the sphere of income and functions of the salary upon transition to new economy / O. Grishnova, A. Cherkasov, O. Brintseva. – 26 с.
20. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (редакція від 09.08.2019) / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
21. Наказ Міністерства освіти та науки України № 635 від 29 травня 2013 р. «Щодо затвердження Примірного положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635729-13>
22. Rokita-Poskart D. Migracje edukacyjne i ich demograficzne konsekwencje dla osrodka akademickiego / D. Rokita-Poskart. – Katowice, 2017. – 10 с.
23. Rytwińska D. Jezykowa strona mobilnosci program Erasmus+ [Електронний ресурс] / D. Rytwińska - 2017. Режим доступу: <http://jows.pl/artykuly/jezykowa-strona-mobilnosci-programu-erasmus>
24. Shields R. Globalization and International Student Mobility: A Network Analysis / R. Shields - 2013. – 27 с.

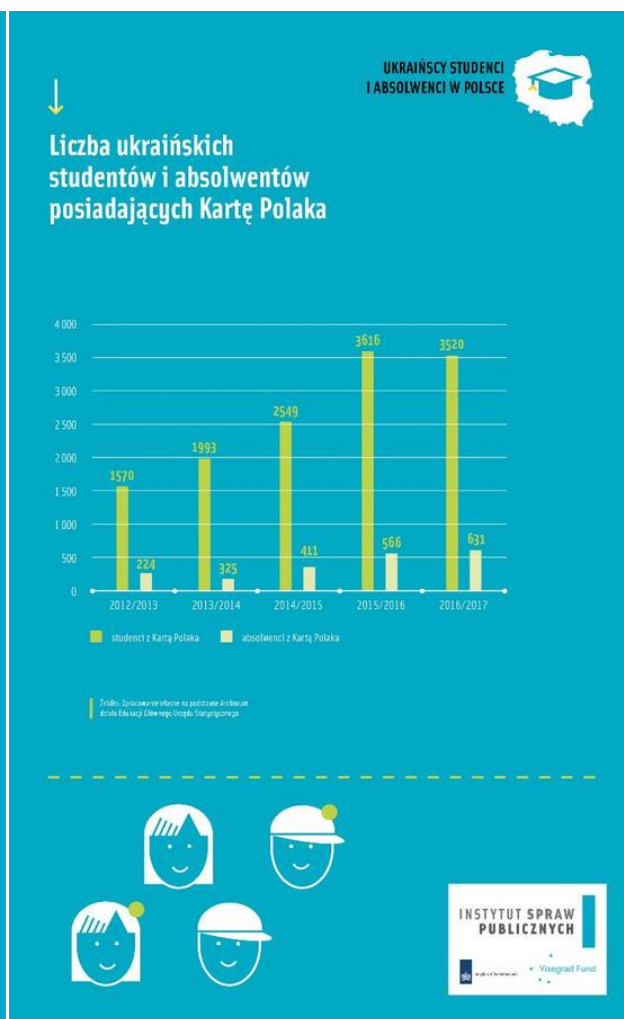
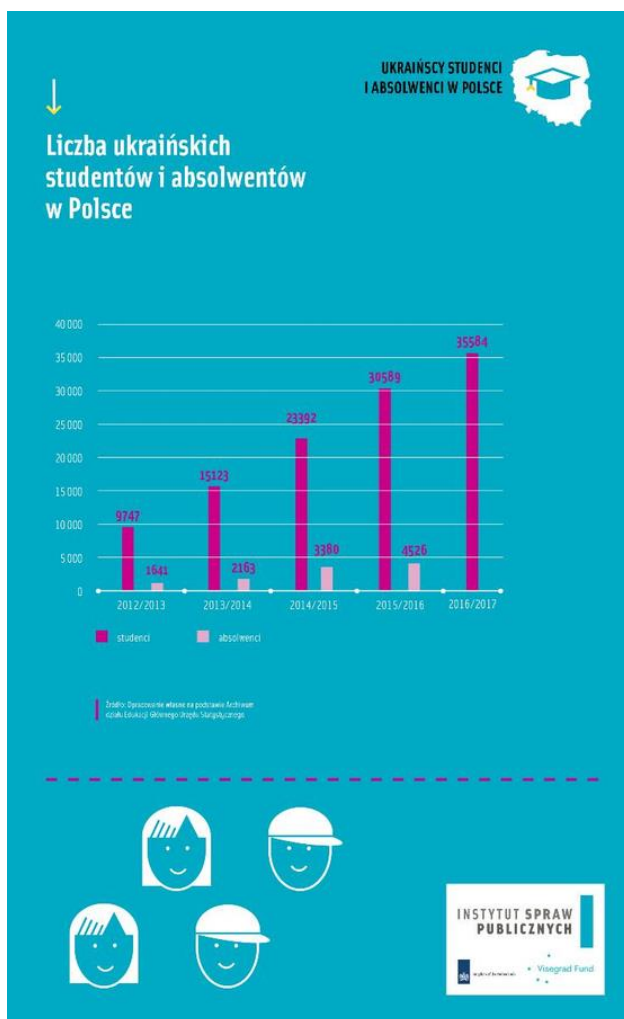
ДОДАТКИ

Додаток А*

З кожним роком все більше українців відвідують польські університети - новий звіт Інституту публічних справ у Польщі від 1 жовтня 2018 року

Понад 35 000 українців уже навчаються в польських університетах. Молодь з України приїжджає до Польщі через менші витрати на життя та навчання та кращі перспективи працевлаштування. Багато з них хотіли б залишитися в Польщі, але значна група вважає за краще їхати в інші країни ЄС - згідно з останнім дослідженням Інституту громадських справ.

У Польщі немає міграційної стратегії, поєднаної з концепцією інтернаціоналізації вищої освіти, але кількість українських студентів постійно зростає. У 2012/2013 навчальному році з України було 9 747 студентів, у 2013/2014 навчальному році їх кількість вже зросла до 15 123. Останні доступні дані за 2016/2017 навчальний рік показують, що 35 584 студенти з України навчалися у польських університетах.

* адаптовано авторами за [8]

Згідно з опитуванням, молодь з України приїжджає до Польщі через менші витрати на життя (39%) та навчання (29%) та перспективи працевлаштування у сфері, що відповідає освіті (22%).

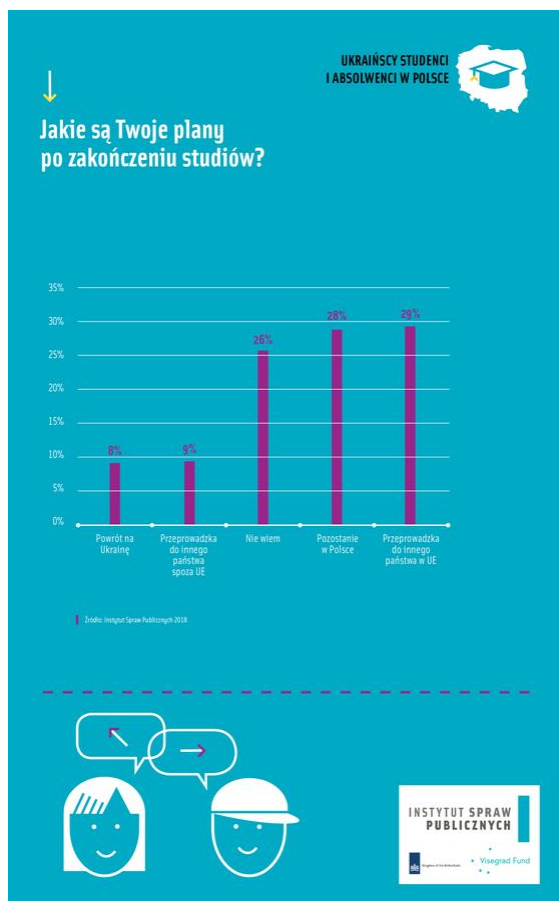
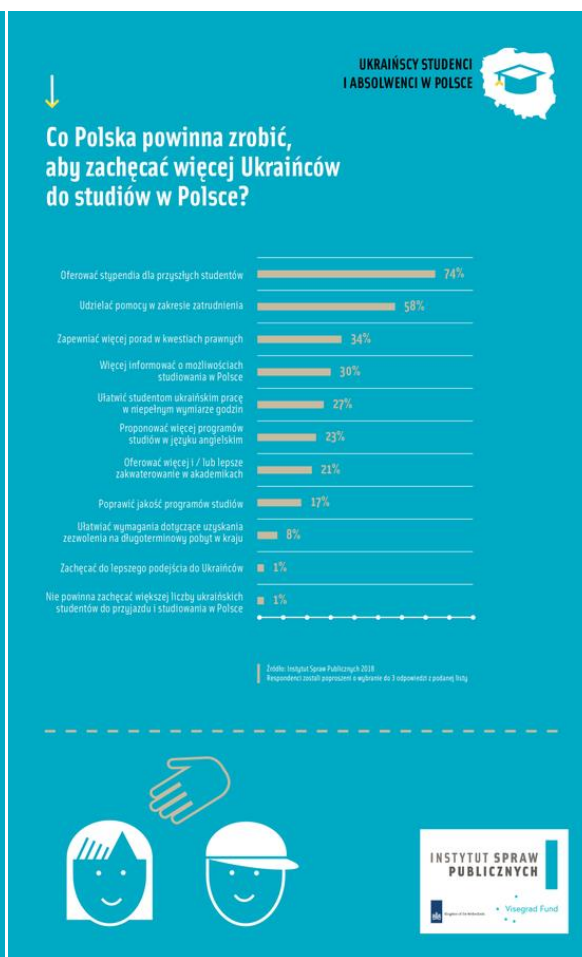
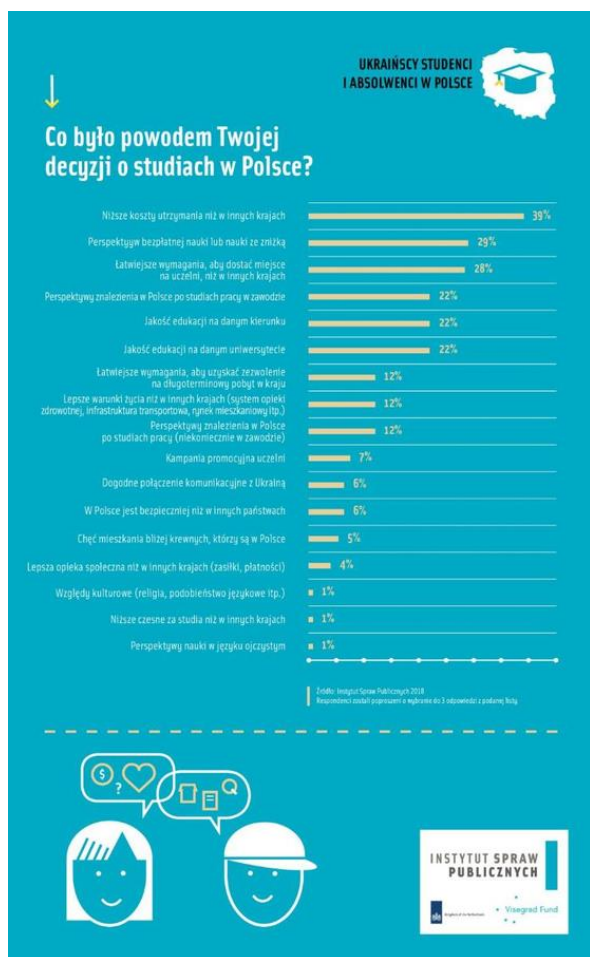
Університети, особливо приватні, проводять заходи, спрямовані на залучення українських студентів до Польщі. У той же час, Польщі ще потрібно зробити чимало, щоб полегшити життя та освіти іноземних студентів, у тому числі українських студентів.

Попит студентів у польській державі полягає переважно у наданні стипендій (74%) та підтримці у пошуку роботи (58%). В даний час більш ніж кожен четвертий респондент визнає, що отримує стипендію, більшість підтримується батьками (58%). Офіційна статистика свідчить, що стипендію в 2018 році отримали близько 1900 українських студентів.

Польський ринок праці зацікавлений кваліфікованою молоддю з України, але ті, хто закінчив навчання в Польщі, не обов'язково залишаються на ньому.

Подібний відсоток респондентів планує переїхати до іншої країни ЄС (29%) та залишитися в Польщі (28%) після закінчення польського університету. Кількість тих, хто ще не знає, покине, схожа (26%). Повернення на батьківщину не здається цікавим - його обирають лише 8% респондентів. Ті, хто планує залишитися в Польщі порівняно часто, вказують як причину того, що вони можуть заробити тут більше, ніж в Україні (24%).

Анкета

Поєднання навчання з роботою - сучасне бачення студентів

1. В якому ВНЗ Ви навчаєтесь?

- КНУ
- КП
- КНЕУ
- КНТЕУ
- Інший ВНЗ

2. На якому Ви зараз курсі?

- 1
- 2
- 3
- 4
- Магістратура

3. Чи вдається Вам поєднувати навчання з роботою? Якщо так, то чи працюєте Ви за спеціальністю?

- Так, працюю за спеціальністю
- Так, працюю, але не за спеціальністю
- Час від часу працюю
- Не працюю

4. Якщо Ви працюєте і навчаєтесь водночас, наскільки легко це Вам вдається?

- Легко поєднувати
- Іноді буває складно
- Інколи втрачаю у якості навчання
- Навчання заважає успіхам на роботі
- Дуже складно поєднувати, але треба
- Інше:

5. Якщо Ви не працюєте(або не хотіли б працювати), але маєте можливість, яка причина Вашої відмови від роботи?

- Хочу мати кращі знання і більше зосереджуватись на навчанні
- Немає потреби працювати
- Немає часу на роботу, дуже багато захоплень
- Не хочу працювати

- Участь у студентському житті та різних заходах мене приваблює більше і на роботу часу не лишається
- Інше:

6. Що дає Вам робота?

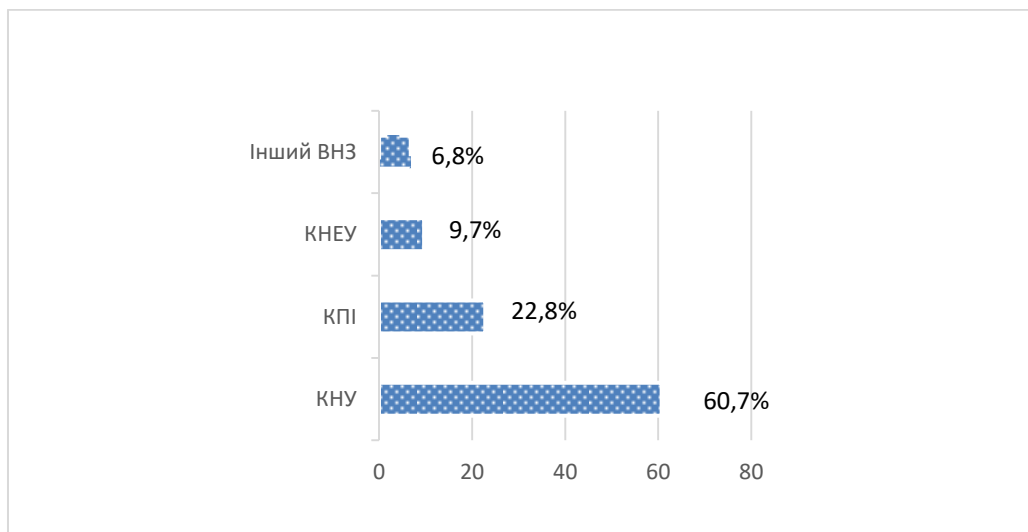
- Гроші, необхідні для навчання
- Самореалізацію, незалежність від батьків, матеріальну свободу
- Досвід, без якого важко знайти постійну роботу після університету
- Мені цікаво працювати
- Не працюю
- Інше:

7. Коли Ви заробили свою першу заробітну плату?

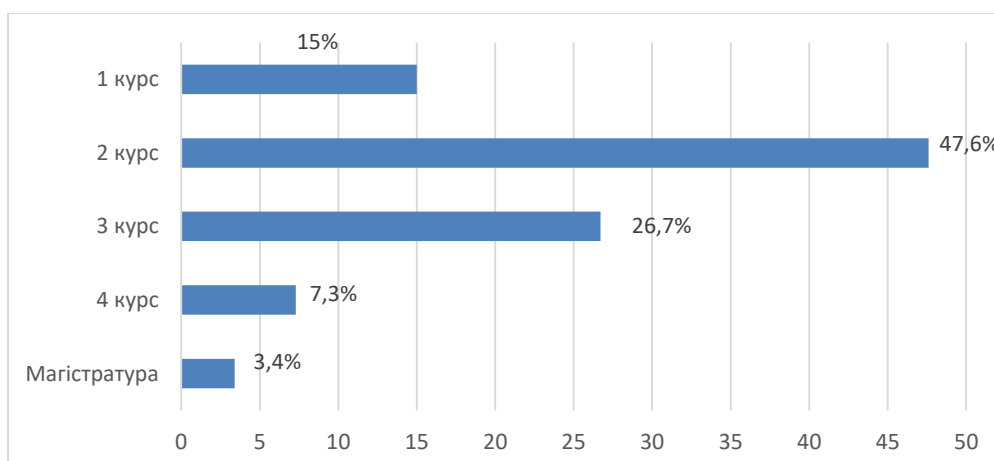
- Задовго до закінчення школи
- В останніх класах школи
- На 1 курсі
- На 2 курсі
- На 3 курсі
- На 4 курсі
- На 5 курсі

8. Своїй рідній людині(сестрі, брату, сину, доньці) коли б Ви порадили почати працювати?

- Чим раніше, тим краще
- На 1-2 курсі
- На 3-4 курсі
- На 5-6 курсі
- Після закінчення університету
- Тоді, коли він/вона захоче
- Інше:

Додаток Б-2. Розподіл опитаних за приналежністю до ВНЗ у % до загальної кількості

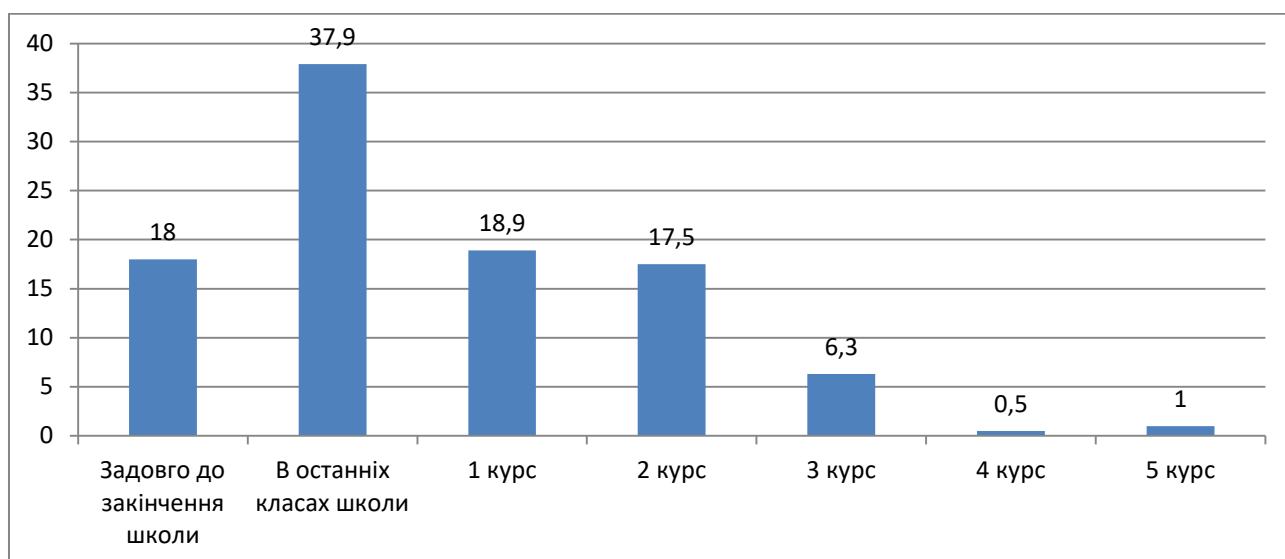
Додаток Б-3. Розподіл студентів за курсом, на якому вони навчаються у %

Додаток Б-4

Додаток Б-4. Складність поєднання навчання з роботою з точки зору студентів у % (серед тих, хто працює)

Додаток Б-5

Додаток Б-5. Віковий розподіл студентів за часом отримання першої зарплатні у % до загального обсягу (серед працюючих)